

Aleg. 87.

Sprawozdanie

Komisji budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1882.

Wysoki Sejmie!

C. k. Rada szkolna krajowa preliminuje wydatki funduszu szkolnego na	563.880 zł.
Wydział krajowy preliminuje dochody tego funduszu na	150.594 „
Z zestawienia tych kwot wynikałby niedobór w kwocie	413.286 „
Zamknięcie rachunków z roku 1880 wykazuje wydatków	488.211 „
dochodów	133.281 „
niedoboru	354.930 „
Wydatki przeto, preliminowane na rok 1882 byłyby większe o	75.669 „
Dochody większe o	17.313 „
Niedobór większy o	58.356 zł.
od wynikłości z roku 1880.	
Na rok 1881 uchwalił Sejm:	
Wydatki w ilości	484.697 zł.
Dochody „	164.293 „
Niedobór w ilości	320.404 zł.
Niekorzyść więc wynikająca z porównania preliminarza proponowanego na rok 1882 z preliminarzem uchwalonym na rok 1881 wynosiłaby:	
w wydatkach	79.183 zł.
w dochodach	13.699 „
w niedoborze	92.882 zł.

Przystępując do rozbioru poszczególnych pozycji preliminarza, komisya czuła potrzebę przekonania się, jaka jest praktyczna doniosłość jej badań i wniosków oraz uchwał sejmowych co do preliminarza funduszu szkolnego. Według wykazu wynikłości z ostatnich lat czterech, sporządzonego przez biuro obrachunkowe Wydziału krajowego, przekroczenia w dziale wydatków wynosiły

w roku 1877 . . .	78.453 zł.
„ 1878 . . .	58.281 „
„ 1879 . . .	69.901 „
„ 1880 . . .	63.012 „
to jest w przecięciu lat czterech rocznie po . . .	67.412 „

Przekroczenia te bywają spowodowane po części tą okolicznością, że szkolnictwo ludowe nie doszło jeszcze do kresu zamierzonego ustawą i znajduje się w stanie ciągłego rozwoju, po części zaś szczodrem rozdawaniem zaliczek dla funduszków okręgowych w zastępstwie gmin, obszarów dworskich i powiatów, które nie wnoszą na czas prestacyj, ustawą przepisanych.

Pierwsza z tych okoliczności jest przyczyną, że wydatki funduszków okręgowych w miarę powstawania nowych, a reorganizowania dawnych szkół zwiększają się w ciągu roku, a ów przyrost wydatków przez władzę, od której to zawisło, nie bywa dokładnie naprzód obliczany. Komisya budżetowa była tego zdania, że, jeśli już Rada szkolna nie jest w stanie przewidzieć, w jakim terminie i ile szkół w roku następnym założy lub zreorganizuje, to jednak niepewność co do wysokości wydatków dałaby się w ten sposób jeśli nie usunąć, to przynajmniej ograniczyć, żeby nowe tego rodzaju urządzenia zawsze z początkiem roku szkolnego w życie wchodziły, a przeto na każdym roku budżetowym tylko przez cztery miesiące ciążyły. W sprawozdaniu o preliminarzu na r. 1880 Komisya zamieściła podobną uwagę i w tej myśli wniosła częściowe ograniczenie budżetu szkolnego, a Sejm uchwałą swoją uznał słuszność tego ograniczenia. Rada szkolna oświadcza jednak w piśmie do Wydziału krajowego z dnia 4. maja b. r., że nie podziela zapatrywania Komisji i nie widzi słusznego powodu do odraczania wykonania swych zarządzeń do września. Jeśli Rada szkolna w uchwale sejmowej, mocą której wydatek na wykonanie takich zarządzeń tylko na czas od początku września do końca roku przyzwolonym został, nie widzi powodu do odroczenia swych zarządzeń, to nie jest rzeczą Komisji spierać się o to z Radą szkolną. Komisya poprzestaje na przytoczeniu Art. 34 Ustawy z dnia 2. maja 1873, który mówi, że Rada szkolna rozporządza dochodami krajowego funduszu szkolnego, ale tylko w granicach corocznym preliminarzem zakreślonych, z którego to postanowienia, zdaniem komisji, wynika dla Rady szkolnej nieodzowna potrzeba, zastosowania się przy wydawaniu zarządzeń do wysokości przyzwolonego przez Sejm kredytu. Komisya zastrzega się, że niema bynajmniej na myśli hamowania w czemkolwiek usiłowań Rady szkolnej do rozwijania szkolnictwa ludowego. Komisya czyni swoje uwagi jedynie w poczuciu obowiązku, który nakazuje jej dążyć ile możności do tego, iżby niebezpieczeństwo przekroczeń, które do takiej wysokości dochodzą, że mogą nadweryżyć ład w obrocie funduszu krajowego w ogóle, ograniczyć do jak najniższej cyfry.

Co do zaliczek dawanych funduszom okręgowym w zastępstwie restancyonaryuszów, komisya czuje się obowiązana podać do wiadomości Sejmowi, że według wykazu, sporządzonego przez biuro obrachunkowe Wydziału krajowego, z końcem pierwszego półroczia bieżącego roku zalegało takich zaliczek ogółem 187.103 zł. 12 ct., że tylko od początku roku 1880 Wydział krajowy w celu ściągnięcia tych zaległości wydał 181 odezw, okólników, urgensów do różnych władz, i że pomimo tego, z sumy rozdanych zaliczek 254.784 zł. 83 ct., wpłynęło zwrotów tylko 67.681 zł. 70 ct.

Kilka okręgów pozwala sobie komisya imiennie przytoczyć, aby wykazać, do jakiego stopnia dochodzi opieszałość w uiszczaniu i powolność w ściąganiu zaliczek.

W okręgu Tarnopolskim dochody miejscowe wraz z czteroprocentowym dodatkiem powiatowym obliczone są na rok 1881 na 48.482 zł. Do 20. lipca b. r. okręg ten otrzymał od Rady szkolnej zaliczek 41.400 zł. i z tej kwoty ani centa nie spłacił. Zaliczka więc równa się bez mała całorocznej prestacyi, która na obowiązanych zalega. Okręg Kałuski pobrał zaliczek 16.000 zł., spłacił tylko 1.000 zł., winien więc 15.000 zł., a obowiązkowe w tym okręgu prestacye wynosiły w 1881 r. 19.203 zł. Okręg Bocheński pobrał zaliczek 32.900 zł., niezwrócił ani jednego centa, a suma prestacyi wynosi w tym okręgu 27.544 zł., tak, iż suma zaliczek przenosi prawie o 5.000 zł.

sumę rocznych prestacyj. Okręg Tarnowski pobrał zaliczek 15.000 zł., spłacił 500 zł. zalega więc na tym okręgu 14.500 zł., a kwota obowiązkowych prestacyj wynosi 24.450 zł. Okręg Ropczycki otrzymał zaliczek 10.000 zł., nie zwrócił nic, a prestacye roczne wynoszą 10.746 zł., to jest mało co więcej jak suma zaliczek.

Tak daleko posunięta pobłażliwość w rozdawaniu i ściąganiu zaliczek szkodzi nietylko funduszowi krajowemu, ale szkodzi także samym zobowiązanym, na których ciężar zaległości narasta, a którzy kiedyś przecie będą musieli te zaległości uiścić. Że przy sprężystem egzekwowaniu prestacyj można uniknąć nietylko zaległości zwrotów, ale nawet dawania zaliczek, dowodzi 20 okręgów, które zaliczek albo weale nie brały, albo pobrane spłaciły.

W końcu nie może komisya milezieniem tego pominąć, iż proponując w roku przeszłym, na własne Rady szkolnej żądanie, wstawienie dodatkowo do budżetu na zaliczki pozycyi nadzwyczajnej 50.000 zł., żywiła nadzieję, iż tym sposobem zapobieży przekroczeniu budżetu, z powodu koniecznej potrzeby zaliczek pochodzącemu. Ale nadzieja owa została zawiedziona, bo zamknięcie rachunków za rok 1880 dowodzi, że Rada szkolna własne swe, już w miesiącu lipcu wniesione żądanie, do końca roku o 21.300 zł. przekroczyła.

W rubryce I. wydatków:

Zasilki dla funduszków okręgowych, wynikłość z r. 1880 wynosi	331.990 zł.
Na rok 1882 Rada szkolna preliniuje	390.015 „
zatem więcej o	<u>58.025 zł.</u>
Na rok 1881 uchwalił Sejm	323.622 „
Rada szkolna żąda na rok przyszyły więcej o	66.393 „
Mianowicie żąda w rubryce wydatków zwyczajnych więcej o	46.393 „
a w rubryce wydatków nadzwyczajnych na zaliczki, o których wyżej mowa była, więcej o	20.000 „
W pozycyi pierwszej tej rubryki znajduje się kwota potrzebna na pokrycie rzeczywiście niedoborów funduszków okręgowych.	
Dochody tych funduszków obliczone są na	1,006.327 „
a potrąciwszy od tej kwoty nadwyżki miejscowe i powiatowe, które na pokrycie niedoborów innych szkół i powiatów nie mogą być użyte, pozostanie kwota	1,000.449 „
Wydatki funduszków okręgowych obliczone są na	<u>1,298.841 „</u>
Niedobór wynosilby	298.392 zł.
W przeciągu roku przybyło szkół etatowych	27
ubyło szkół filialnych	<u>17</u>
przybyło szkół w ogóle	10

Wielka oszczędność w wydatkach funduszków okręgowych jest w tych mianowicie okręgach wskazana, na których wielkie ciężar zaległości. W roku przeszłym obliczyła komisya potrzeby w poz. 1. na 266.956 zł. Ze względu na zwiększoną liczbę szkół etatowych ta sama suma nie mogłaby wystarczyć, i należy podnieść ją do cyfry 285.000 zł.

W poz. 2 i 3 żąda Rada szkolna na szkoły w latach 1881 i 1882 zreorganizować się mające 21.623 zł.

W częściowem uzasadnieniu tego żądania oświadcza Rada szkolna, że w ciągu bieżącego roku wypadnie przynajmniej 100 szkół zreorganizować, i że na jedną taką szkołę w przecięciu trzeba dodać z funduszu krajowego po 160 zł. W ostatnich latach liczba szkół reorganizowanych rocznie wynosiła mniej więcej około 30. Nie o wiele większej cyfry trzeba się także w roku bieżącym spodziewać, i na utrzymanie tych szkół w r. 1882 trzeba wstawić okrągłą kwotę 8.000 zł. Równa ilość szkół, które prawdopodobnie w r. 1882 zostaną zreorganizowane, wymagałyby takiego samego wydatku, gdyby wszystkie już 1. stycznia na etat przeniesione zostały. Gdy jednak

reorganizacya ta odbywać się będzie przez rok cały, przeto powinna w roku 1882 znacznie mniejsza suma wystarczyć. Dodawszy do tego 4.000 zł., których Rada szkolna żąda na pomnożenie nauczycielskich posad przy szkołach już istniejących, na podniesienie płac nauczycielom, którzy w ciągu roku kwalifikacyi nabędą i t. p. okaże się w poz. 2. i 3. rzeczywista potrzeba w ilości okragło 17.000 zł. tak, iż w dziale wydatków zwyczajnych w rubr. I. należy wstawić 302.000 zł. W teje rubryce w dziale wydatków nadzwyczajnych na zaliczki żąda Rada szkolna 70.000 zł. Ze względu na wielką ilość udzielonych już zaliczek, a małą ilość uiszczonych zwrotów, zachodzi pytanie, czy nie należałoby przez ukrócenie przyzwołonej w roku przeszłym dotacyi zniewolić prezesów rad okręgowych do większej sprężystości przy ściąganiu miejscowych i powiatowych prestacyj. Fundusz krajowy powołanym jest wprawdzie do zastępywania okręgów chwilowo i w razie udowodnionej niemożliwości ściągania prestacyi, ale nie jest w moc ustawy powołanym do zastępywania takich braków, jak n. p. brak ewidencji w rachunkach albo brak poczucia obowiązku z którejkolwiek strony. Komisya jednak niechce się jeszcze wyrzec nadziei, że dotychczas władze zdecydują się na działanie bardziej energiczne, i w tej nadziei proponuje wstawić w tym roku jeszcze sumę taką jak w przeszłym roku t. j. . . . . 50.000 zł.

W rubryce II. *substytucye*, wynikłość z roku 1880 wykazuje . . . . . 47.000 zł.

Ze względu na to, że substytucye tylko w tych gminach winny być z krajowego funduszu szkolnego opłacane, w których prestacye miejscowe i powiatowe doszły już do wysokości w artykułach 18. i 28. Ustawy z dnia 2. maja 1873 oznaczonej, komisya proponuje zniżyć żadaną sumę 50.000 zł. do kwoty okragłej 45.000 „

Przy rubrykach III. aż do XI. komisya nie czyni żadnych uwag i zgadza się na żądania Rady szkolnej.

W rubryce XII. preliminaruje Rada szkolna na *potrzeby szkół ogólnej natury* 2.000 zł.

W roku 1880 według zamknięcia rachunków wynosiły wydatki na ten cel . . . . . 237 „

Gdy jednak wydatki tą rubryką objęte niedadzą się dokładnie przewidzieć, komisya mniema, iż przezorność nakazuje wstawić, tak jak w roku przeszłym . . . . . 2.000 „

W rubryce XIII. domaga się Rada szkolna na *rozmaite wydatki* kwoty . . . . . 6.800 „
i komisya zgadza się na wstawienie tej kwoty.

W rubryce XIV. preliminaruje Rada szkolna na *zasiłki bezzwrotne na budowę szkół* 10.000 zł. i w duchu dawniejszych uchwał Sejmu, komisya zgadza się na tę kwotę.

Na zaliczki zwrotne żąda Rada szkolna 20.000 zł. W obec niespodziewanych trudności, jakim podlega ściąganie zaliczek w ogóle, dawanych przez Radę szkolną, komisya nie odważa się popierać tego żądania i wnosi na przyzwolenie tylko . . . . . 10.000 zł.

Komisya przeto wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki krajowego funduszu szkolnego na rok 1882 w następujących kwotach:

Rubr. I. Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych,
jako wydatek zwyczajny . . . . . 302.000 zł.

Zaliczki zwrotne dla funduszów okręgowych, jako wydatek nadzwyczajny . . . . . 50.000 „

Rubryka II. Substytucye . . . . . 45.000 „

„ III. Zasiłki dla szkół utrzymywanych przez korporacye, jako wydatki nadzwyczajny . . . . . 3.775 „

„ IV. Adjuta . . . . . 5.000 „

„ V. Remuneracye i zapomogi . . . . . 22.000 „

„ VI. Podatki i daniny . . . . . 6 „

„ VII. Koszta podróży i dyet . . . . . 500 „

„ VIII. Dodatki pięcioletnie dla nauczycieli . . . . . 32.454 „

„ IX. Dodatek do funduszu emerytalnego . . . . . 12.800 „

Do przeniesienia 473.535 zł.

	Z przeniesienia	473.535 zł.
Rubr. X. Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady w skutek reorganizacyi, wydatek nadzwyczajny		5.000 „
„ XI. Dary z łaski		3.530 „
„ XII. Potrzeby szkolne ogólnej natury		2.000 „
„ XIII. Rozmaite wydatki		6.800 „
„ XIV. poz. 1. Zasilki bezzwrotne na budowę szkół, wydatek nadzwyczajny		10.000 „
poz. 2. Zaliczki zwrotne na budowę szkół, wydatek nadzwyczajny		10.000 „
Suma powyższych wydatków wynosi		<u>510.865 zł.</u>
to jest: od preliminarza Rady szkolnej mniej o	53.015 zł.	
od uchwalonej na rok 1881 kwoty, więcej o	26.168 „	
od wynikłości z r. 1880 więcej o	22.654 „	

W dziale dochodów, komisya zgadza się na preliminowane kwoty w ogóle, i tylko w rubrykach dochodów niestałych przedsiębrała małe zaokrąglenia.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. I. Odsetki od kapitałów	16.112 zł.
„ II. Dochody z dóbr, realności i innych praw	9 „
„ III. Dodatki	530 „
„ IV. Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	3.000 „
„ V. Zapisy i darowizny	— „
„ VI. Taksy od spadków	8.200 „
„ VII. Rozmaite dochody, jako dochód zwyczajny	2.000 „
jako dochód nadzwyczajny	48.000 „
„ VIII. Dodatek z c. k. Skarbu państwa	54.943 „
„ IX. Zwroty zaliczek na budowę szkół udzielonych, jako dochód nadzwyczajny	20.000 „
Suma dochodów wynosi	<u>152.794 zł.</u>
to jest: od preliminarza Wydziału krajowego więcej o	2.200 zł.
od uchwalonej na r. 1881. kwoty mniej o	11.499 „
od wynikłości z r. 1880 więcej o	19.513 „

Z porównania preliminarza wydatków z preliminarzem dochodów, wynika niedobór w ilości . . . . . 358.071 zł.

Stosownie do uchwał, wielokroć już przez Sejm powziętych, komisya wnosi na zezwolenie przenoszenia kredytów uchwalonych na wydatki zwyczajne w rubrykach II, IV, V i VII, tudzież wzajemnego przenoszenia takichże kredytów, uchwalonych w rubrykach XI i XII.

We Lwowie, dnia 11. października 1881.

Przewodniczący

H. Wodzicki, w. r.

Sprawozdawca

Smarzewski w. r.

